kwaad, allerminst zonde wordt gezien. In Frankrijk riep nog onlangs een minister in de Kamer uit, dat zelfmoord immers geen misdaad is.

Ben ik dan mijn eigen meester niet? vraagt de van God afgedoolde wereld. Ben ik geen baas over mijn eigen lichaam en over mijn eigen leven? Wat gaat het een ander aan, als ik niet langer wensch te leven? En door die goddelooze gedachte worden vooral de gevallen van dubbelen moord al menigvuldiger, dat men eerst een ander vermoordt en dan de hand aan zichzelf slaat. Veelvuldig ook de gevallen, dat men allerlei booze speculatie waagt, en als het dan mis gaat en het uit zou komen, zich zelf voor den kop schiet. En wat voedt nu dien boozen hartstocht? Wat anders, wat meer dan de onsalige en onware gedachte, alsof men door zichzelf te vermoorden, uit zijn angst en uit zijn lijden uit zou zijn. Men is opgevoed in de voorstelling, alsof er na den dood geen eeuwigheid is. Men stelt zich voor, dat met den dood alles uit is. Van een oordeel dat komt, gelooft men niets meer. En alle gepraat van een buitenste duisternis, waar weening zal zijn en knersing der tanden, houdt men voor sprookjes van kinderlijke verbeelding. En natuurlijk, dan is zelfmoord iets zeer verkieslijks. Als ik diep ongelukkig ben, en het leven mij een ondragelijke last wordt, en ik kan door mijn leven af te snijden, uit dat schriklijke bange lijden uitkomen, en er is dan geen God voor Wien ik verschijnen moet, en geen eeuwigheid waarin mijn lijden meegaat en door het oordeel nog verergerd wordt, dan is heengaan en verdwijnen het vanzelf gebodene, het natuurlijke redmiddel, dat juist daarom, en op grond van die overlegging, door zoo duizenden bij duizenden wordt aangegrepen.

En nu oordeelen we niet hard. We weten zeer wel, dat er behalve de schuldigen, die zich zelf verdoen om aan de gevolgen van een schrikkelijke zonde te ontkomen, ook, o, zoovelen zijn, die hard door hun lot vervolgd, in bittere jammer geworpen, ten leste het leven niet meer konden uithouden. De Seine te Parijs weet er van; en in bijna al onze groote steden, waar de menschelijke ellende vaak het ontzettendst tegenover de bovenmenschelijke weelde afsteekt, komt zelfmoord uit broodsgebrek telkens voor. Maar heft de diepste deernis met dit voorafgegane lijden daarom de schuld op? Mag daarom de heerlijke waarheid verdraaid, dat niet gij, maar God alleen recht op uw leven en op uw persoon heeft? Mag het daarom verzwegen, dat *zelfmoord* altoos *moord* is en blijft, en dat God schriklijk tegen deze aanranding van zijn gebod en van zijn creatuur toornt? En ook, voelt ge dan niet, hoe ge door uw vergoelijkend spreken over den zelfmoord, den ellendige, die niet meer kan, beroofd van den laatsten zedelijken steun, die hem zou hebben teruggehouden, en ge u zelven, alzoo doende, aan zijn zelfmoord medeplichtig hebt gemaakt?

En bovendien, heel dat stelsel van zelfmoord, waarop anders berust het dan op leugen en gruwelijke zelfmisleiding? o, Als alle zelfmoordenaars één oogenblik in het leven konden terugkeeren, om u te zeggen, wat hun na hun zelfmoord overkomen is, hoe zou opeens alle lust in den zelfmoord vergaan zijn. Waarvan anders toch zouden ze u verhalen, dan van nog veel banger benauwdheid en waarlijk helschen angst, waarin ze na hun zelfmoord ontwaakt zijn in de eeuwigheid. Niet één is er, die terstond na zijn dood niet alles zou geven, zoo hij maar weer naar de wereld, te midden van zijn vroegere ellende, terug kon; o, als hij zijn zelfmoord maar ongedaan kon maken.

Want wat ook de één den ander voorliege, daarom blijft *de werkelijkheid* toch wat ze is. En in de ontzettende werkelijkheid is het *niet* waar, dat ge door zelfmoord uit uw lijden uit, zijt, maar is *dit* alleen waar, dat ge door zelfmoord, zooveel aan u hangt, u zelven voor eeuwig stort in een nog veel vreeslijker doodsangst en helscher zielsbenauwing, tienmaal banger en erger dan de bangste zielbenauwdheid, waarin ge op aarde ooit geworsteld hadt.

KUYPER.

„Een klomp vijgen."

Laat men nemen eenen klomp vijgen, en tot eene pleister op het gezwel maken, en hij zal genezen.

Jesaia 38 : 21.

Wordt voor onze kranken wel altoos gedaan wat doenlijk is, om hun lijden te verzachten, de kracht der ziekte te stuiten, en, voor wat aan ons staat, te waken voor hun levensbehoud?

Helaas, er valt op de zegenende kracht, die van onze medische wetenschap uitgaat, nog niet al te hoog te roemen. Want wel deed ze schitterende ontdekkingen, wekken haar operatiën bewondering, en vond ze tegen meer dan één kwaad een vaste practijk; maar van de veertien honderd millioen personen hier op aarde, trekt hoogstens één derde hier profijt van; en zelfs bij dat één derde is de medische verzorging uit stedelijke bussen, en door een factotum ten platte lande, nog zoo bitter gebrekkig, dat er eigenlijk alleen bij hen, die ruimer betalen kunnen, van eenigszins volledige verzorging sprake is. En ook dan zelfs nog, wat vergissingen en wat verzuimenissen, die de kranke maar al te vaak bekoopen moet met den dood.

In den volksmond is dan ook het zeggen bestorven, »dat de doctors er meer onder den grond helpen, dan genezen." En ook al moge hierin nu iets overdrevens schuilen, toch staat wel vast, dat ook de genadige gifte Gods, die ons in de medicijnen gegeven is, op verre na nog niet den zegen spreidt, dien ze spreiden kon.

Juist daarom is het dan ook volkomen begrijpelijk, dat zoo menigeen weigert in ziekte op de middelen te vertrouwen; dat meer dan één de middelen slordig gebruikt; en dat er zelfs hier en daar zijn, die stelselmatig weigeren doktershulp in te roepen.

Althans veel verklaarbaarder, en veel begrijpelijker, dan dat er zooveel anderen en meerderen zijn, die hun God vergeten, bij hun dokter zweren, en zich liever in menschenhanden werpen, dan dat ze steunen zouden op den Heere hunnen God.

Asa, de anders zoo vrome Koning, die in zijn ouderdom zijn medicijnmeesters meer dan zijn God zocht, blijft voor al 's Heeren volk in krankheden en bij het dreigen des Doods een ernstige waarschuwing.

Maar toch mogen onze kranken van het gedurig slingeren onzer ziel op dit punt niet het slachtoffer worden.

Toen Hiskia doodelijk krank ter neder lag, wat ware het toen voor den Heere onzen God geweest, om dezen uitverkoren Vorst wonderdadig en zonder middel te redden?

En toch, zoo doet de Heere het *niet*. Veeleer zendt hij zijn profeet tot den kranken koning; en nu verschijnt Jesaia aan zijn ziekbed, niet om hem een wonder iets aan te kondigen, noch ook om hem geestelijk aan te grijpen; maar om Hiskia heel prozaisch, bijna plat, naar het ons schijnt, in den Naam des Heeren aan te zeggen, dat ze moesten nemen.. *een klomp vijgen.*

Kon het nu ooit duidelijker en sterker worden geopenbaard, dat de Heere onze God, waar hij besluit een kranke te genezen, die genezing in den regel tot stand doet komen door een tweeledig creatuurlijk middel. Vooreerst *in casu* door de vijgen, die Hij zelf heeft laten groeien, en waar Hij die sterk uittrekkende kracht in geschapen heeft; en ten andere door een mensch, door wiens hand en zorg hij die vijgen op de booze zweer laat leggen.

Waartoe anders liet God ook de geneeskruiden groeien, en prepareerde hij zelf het geneeswater in zoo menige bron, indien het zijn wil niet was, dat zijn kranke menschenkinderen met al zulk hulpmiddel tegen kwalen en ziekten strijden zouden?

Ook den melaatsche in Israël liet de Heere volstrekt niet vrij omloopen; maar, opdat het kwaad der melaatschheid niet heel het volk zou aantasten, gaf Hij zelf aan en door Mozes de strengste verordeningen, om elke aanraking met melaatsche personen af te snijden.

De ziekte is, even als de dood, *uit de zonde*; krankheden en pestilentiën zijn booze vernielende machten, die als uitvloeisel *der zonde* over ons komen. Als eens de zonde verdwenen zal zijn, zal er ook geen ziekte meer wezen. Zoolang de zonde standhoudt, blijft ook de krankheid woeden. En daarom is het één strijd en één worsteling, die ons van Godswege tegen zonde en ellende, tegen het geestelijk en lichamelijk kwaad is opgelegd.

Daarom nu moeten ook uw zieken met teederheid, maar ook met ernst verzorgd worden. En liggen ze ernstig krank, zoo dat ze gegrepen liggen als ten doode, dan gaat er van hun kermen en zuchten tot u een roepen om redding uit, waar ge geen oogenblik de ooren voor moogt toestoppen.

Als ge iemand, die in het water ligt, om hulp hoort gillen, zult ge er geen oogenblik aan denken, om stil door te loopen, leukweg naar huis te gaan, en in huis voor dien man te bidden, onderwijl hij reeds lang gezonken en verdronken is. Neen, dan gaat er een schietgebed naar boven. Een: »God help mij!" van dien drenkeling, en een »God, help mij hem redden!" uit uw hart; en inmiddels grijpt ge een touw, een stok, een ladder, of springt zelf te water, en voelt van Godswege uw roeping, om dien man van den dood te redden; om straks, als ge hem redden mocht, uw God voor dien zegen te danken.

Maar waarom nu dien u vreemden drinkeling wel geholpen, en uw eigen vrouw of eigen kind, die thuis ziek liggen, zonder hulp laten verkwijnen?

Blijft dan sterven geen sterven, onverschillig of ge iemand op een oogenblik ziet sterven in het water, of langzaam ziet wegsterven op het bed van dons?

Want natuurlijk, of ge iemand nu redt door een touw of door chinine; met een stok, dien hij aangrijpt, of met het staal, dat hij inneemt; toch blijven dit al te saam *middelen*, die God u in de hand geeft, om er meê te strijden voor het leven van uw evenmensch.

Een dier ziet dat niet. Al liggen er tien stokken bij hem, geen dier zal aan een ander dier, dat ligt te verdrinken, een stok toesteken. Niet aan het dier, alleen aan den mensch gaf God dat inzicht; en daarom blijft gij, onder den klem van het zesde Gebod, verantwoordelijk, of ge wel alles deedt wat in uw vermogen was, om het leven van uw man, uw vrouw, uw kind of uw dienstmaagd te redden.

U werd het toevertrouwd, en zoo gij hierin slordig waart, zal het eens van uw hand geëischt worden.

Slechts tegen één zonde zult ge daarbij op uw hoede zijn. Ge zult niet het *middel* los maken van uw *God*, alsof uw hand dit middel gemaakt had, en alsof ge nu met dat middel tegen God woudt strijden, om uw kranke *uit de hand de Heeren* te redden.

Daarin en daarin alleen ligt het booze misbruik.

Dan denkt een mensch: God wil mijn kind dooden, want God heeft het ziek gemaakt; en nu zal ik met dit medicijn mijn kind aan Gods doodende macht pogen te ontrekken.

En dat natuurlijk is *godteloos*.

Dat mag nooit.

God is het die doodt, en God die levend maakt. Wie er ooit uit het water gered is, is er door God uit gered; en wie ooit uit ziekte opkwam, is er door God uit genezen. En dat blijft zoo, ook al gebruikt God een man met een stok, om den drenkeling te redden, en een arts met medicijn, om den kranke van de pestilentie te genezen.

In *alles* is de Heere.

Hij is de Almachtige in de plage, in de pestilentie en in de krankheid, maar ook evenzoo is Hij de Almachtige in den arts, in het medicijn, en in ieder die uw kranke verzorgt.

Gij moogt als *tweede* oorzaak door Hem gebruikt worden, maar Hij is en blijft altoos de *eerste* oorzaak, en in het kwaad, dat uw leven bedreigt en in de medicijn, waardoor Hij dat kwaad wil afwenden.

Het is dan ook geen ziekenverpleging, gelijk ze in een Christengezin betaamt, als het bed zacht geschud wordt en het medicijn stipt ingegeven, maar zonder dat er even stipt geroepen wordt naar den Hooge en gesmeekt tot den God van alle ontferming.

Bidden zonder werken is ook in de zieken kamer een caricatuur van de ware vroomheid; maar werken zonder bidden is vooral aan het ziekbed een hoonen van den levenden God.

Zie het maar aan Hiskia.

Eerst hebt ge in Jesaia 38 : 10 v.v. zijn heerlijk gebed, en daarop eerst komt het prozaisch gebod van de klomp vijgen.

De mensch zal, naar luid van Deut. 8, bij brood alleen niet leven; want als ge enkel brood hebt, en God zegent dat brood niet, dan komt ge toch van honger om.

En zoo ook zal de kranke niet enkel bij zijn medicijnen leven, want al die medicijnen werken niets, zoo er Gods almogende kracht niet in werkt.

Van uw medicijn evenzeer als van uw brood geldt wat in Deut. 8 : 17 en 18 staat: Zeg niet in uw hart: Mijner is die kracht, en de sterkte van mijn medicijn heeft mij dat herstel gegeven; maar gij zult gedenken den Heere uwen God, dat Hij het is, die u dit medicijn gaf, om genezende kracht te werken."

Ook bij uw medicijn dus bidden, evengoed als bij uw brood en bij uw werk. De redding van uw God en van uw God alleen gewacht, om waar het Hem belieft, uw krankheid door medicijn te genezen.

Zelf bidden, en uw kranke tot bidden uitdrijven.

Uw God, en Hem alleen grootmaken bij uw kranke, en zelf niets dan een instrument in zijn hand willen zijn, maar dan ook een willig instrument, dat stipt werkt, zooals God wil dat ge werken zult.

Uw kranke is misschien ten doode gegrepen; en nu wil God u gebruiken, om voor zijn leven te strijden; en daarin zal een kind van God teeder van conscientie, altoos volijverig, en in heiligen zin zelfopofferend zijn.

Bij een drenkeling, die om hulp gilt, maar ook bij uw kranke, die kermt op zijn leger.

KUYPER.

Amsterdam, 9 Dec. 1892.

SAAMSMELTING.

Onder de goede woorden die van de Synode te Leeuwarden uitgingen, bekleedt ongetwijfeld de stellige, gulle, warme verklaring, dat niet combinatie, maar *saamsmelting*, aller einddoel moet wezen, de schoonste plaats.

Dat is terstond, nadat het uitging, in alle kerkelijke vergaderingen gevoeld, en hoe verder we in het vereenigde en gecombineerde leven inkomen, des te dieper gevoelen we in al onze steden en dorpen, hoe rijk en vol de zegen zou zijn, als *alle* tweeheid uitgewischt en vergeten ware, en ook plaatselijk alles één werd.

De vraag is maar, wat de weg is, die om tot dat schoone doel te geraken, moet worden ingeslagen.

Want wel gaven Deputaten ons een uitmuntend advies, maar een advies lijkt veel op de rails, waar de spoor langs moet; maar geeft nog niet den stoom, die de locomotief, met den trein, langs die rails in beweging moet zetten.

En dan helpen allerlei langzame overgangsmaatregelen niet veel; want of ge aan een gereedstaanden trein al duwt en trekt, daarmee komt hij toch niet vooruit, zoo de stoom niet op den cylinder werkt.

Die stuwkracht nu, die bij den trein de stoom is, is voor de saamsmelting onzer kerken *het beginsel*.

Zoolang we nog vóór de vereeniging stonden, hebben we rusteloos en aldoor en tot vermoeiens toe *het beginsel*, dat vereenigen van Godswege geboden is, telkens weer op den voorgrond geschoven, en dat de vereeniging tot stand kwam, is volstrekt niet te danken aan eenige slimheid of berekening of leiding, maar alleen aan den onwederstaanbaren drang, waarmeê dat *beginsel* op de conscientie heeft ingewerkt.

Tenslotte had niemand meer den droeven moed, om den drang van dat beginsel te weerstaan.

Toen die kracht nog niet sterk genoeg doorwerkte, waren er allerlei leeuwen op den weg, kwam ieder met zijn plaatselijke en persoonlijke bezwaren aandragen, en bleef heel de weg, dien we hadden af te loopen, een weg met hindernissen.

Maar nauwelijks was de welaangename tijd gekomen, dat dit beginsel zijn inborende en doorborende werking tot in het merg der ziel had voortgezet, of plotseling sloeg alles om.

Niemand zag leeuwen meer.

De bezwaren slonken als sneeuw voor de zon.

En over alle hindernissen stapte men met lustigen tred heenen.

En zoo is het ook nu.

Te zeggen: Het zou zooveel aangenamer zijn. Te roepen: Eenheid zou financieel sparen. Te dringen: De Generale Synode beval ineensmelting aan. Och, dat is alles goed en uitnemend, maar het brengt de lieden niet van hun plaats.

Tot dusver is de samensmelting dan ook bijna nog alleen tot stand gekomen, waar men reeds van meetaf dien weg wel op wilde.

Men staart op de „kerkelijke kassen", alsof niet al die kerkelijke kassen in minder dan geen tijd tot het verleden zouden behooren, zoodra in de kerken het besef: *God wil het*, maar krachtig opwaakte.

En dies staat ons drieërlei te doen.

Ten eerste moet rusteloos in de predicatie, op catechisatie, in gezelschappen, in de pers en waar al niet, ook nu weer het *beginsel* gepredikt; het beginsel, *dat naar Gods ordinantie geen twee kerken van gelijke belijdenis naast elkaar mogen voortbestaan.*

De eigen wil moet gedood; Gods wil moet triomfeeren.

Niet onze belangen of wenschen, Gods ordinantiën stellen ons *de wet*.

Ten tweede moet men helder inzien, dat het indragen van dat beginsel in de harten voornamelijk het werk van den Heiligen Geest is; en dat we dus niet alleen zelf dat beginsel moeten prediken, maar ook zonder nalaten God den Heere moeten aanroepen, of hij in ons eigen hart, en in het hart onzer broederen, dit beginsel tot heerschappij wil brengen.

En *ten derde* moet men telkens poolshoogte nemen, hoever het in onze eigen plaatselijke Kerk met de doordringing van dat beginsel reeds gevorderd is.

Men moet elkaar geen geweld aandoen, noch ook elkaar de samensmelting opdringen, maar wel mag men rusteloos van kerkeraad tot kerkeraad de vraag laten uitgaan: *Broeders, hoever staat het bij u; wij zijn gereed.*

Want al is het volkomen waar, dat met name in een stad als Amsterdam de netelige en nesterige moeilijkheden van allerlei aard *legio* zullen blijken, toch zal deze hooge berg van moeilijkheden worden als een effen weg, indien men maar eens de hand aan den arbeid slaat, en het beiderzijds *wil*.

Vooral de kerken van Amsterdam hebben te dezen opzichte een hoog ernstige roeping.

Ze zijn zooveel talrijker, beschikken over zoo veel meer krachten, en *sterken* daarom het kwaad, zoo ze niet moedig vóórgaan.

BIJ HET GRAF.

Naar aanleiding van wat we onlangs omtrent de schandelijke houding van een Synodaal Diaken bij een geopend graf meedeelden, schrijft men ons uit Breukelen:

In November 1891 wendde zich een diaken der Gereformeerde kerk van Breukelen tot Burgemeester en Wethouders met het beleefd verzoek, als leden van de Gereformeerde Kerk haar door den dood werden ontrukt op de algemeene begraafplaats te mogen collecteeren evenals diakenen, der Hervormde steeds doen, voor de armen. En Maart 1892, dus 4 maanden daarna, ontving de voorzitter der diakonie antwoord, dat niet B. en W. maar de Gemeenteraad had besloten, dat, als de vijf met namen genoemde personen die door de Hervormde kerk waren afgezet overleden, Diakenen dan alléén mogen collecteeren op de begraafplaats.

Volgens dat schrijven gold de Gereformeerde Kerk (zich noemende Gereformeerde kerk) als niet bestaande, niet tegenstaande de Minister van Justitie hun de stukken heeft toegezonden, dat de Gereformeerde kerk door de Regeering is erkend.

Dit is niet hetzelfde als wat te St. gebeurde.

Op het graf zelf is niets onbetamelijks geschied. Men heeft alleen te doen met een foutief besluit van den Gemeenteraad.

Een besluit, dat zeer zeker niet zal gehandhaafd worden, indien de Kerkeraad der Gereformeerde kerk zich tot Gedeputeerde Staten, en later desnoods tot de Koningin-Regentesse wendt.

Het is toch volkomen duidelijk, dat de Gemeenteraad niets te maken heeft met de vraag, of in dezen kerkeraad personen zitten, die door het Synodaal Genootschap zijn afgezet.

De schuld ligt hier aan de Gereformeerden zelven, dat ze niet opkomen voor hun rechten.

Gesteld toch al, dat de termijn voor appèl verloopen is, dan kan de Kerkeraad op nieuw hetzelfde verzoek doen, en kan hij van het daarop gevallen besluit desnoodig in hooger beroep gaan.

EEN NIEUW HOOGLEERAAR.

Het kerkgenootschap der Synodalen is aan Groningen's academie een hoogleeraar rijker geworden voor de opleiding van haar Dienaren.

Deze pas opgetreden hoogleeraar is Dr. H. U. Meyboom.

Deze jeugdige docter is niet, gelijk wijlen zijn vader, een „Groninger" maar een beslist Moderne; en die als zoodanig op het „Leven van Jesus" van den ouden Meyboom niet dan als voor hem ongenoegzaam kan terugzien.

Doch, en zie hier nu de tegenstelling, terwijl tijdens de komst van den nog lang niet-modernen Meyboom te Amsterdam, heel de stad in rep en roer was, en men bij den ingang der Nieuwe kerk op den Dam beducht was voor oproer; doet thans deze beslist moderne Meyboom zijn intrede in Groningen's academie, om dienaren des Woords te vormen, en er is in heel het Hervormd Genootschap bijna geen man, die ook maar protesteert.

Zoo diep zinkt men al meer weg, dat dit Genootschap *gevoelloos* begint te worden. Het wordt onvatbaar voor aandoeningen. Zoo ge prikt in de huid, wordt er geen voelzenuw meer getroffen die reageert.

De rede, waarmeê deze hoogleeraar zijn ambt aanvaardde droeg ten titel: *De bewegelijkheid der Theologische Encyclopaedie*, een onderwerp waarvan men nauwelijks begrijpt, hoe men er in inaugureele oratie zijn ambtgenooten mee besighoudt, en minder nog hoe men het zoo averechts aanvatten kon.

Het feit toch, waar deze hoogleeraar op wijzen wilde, was niets anders dan de omstandigheid, dat er in de Theologie, evenals in elke wetenschap, zelfs in de natuurkundige strooming en golving is, en dat dientengevolge in de eene periode het eene vak, in een andere periode een ander vak meer op den voorgrond of in de schaduw treedt.

Maar, eilieve, wat is hier nu belangrijks aan? Waarheden, die te veel gelijken op onze grazende viervoeters, bocien niet.

Bovendien, waarom dan nog den titel zoo verkeerd?

De bewegelijkheid toch zit niet in de Encyclopaedie, maar in haar *voorwerp* van onderzoek, en de Encyclopaedie heeft juist de roeping, om toe te zien, dat deze golvingen in het voorwerp van onderzoek zijn wateren niet over den dijk doen slaan.

Gelijk Dr. Meyboom het toch opvat, zou elke Encyclopaedie slechts een counterfeitsel hebben te leveren van wat de Theologie in een *gegeven* periode was. Doch dan juist houdt ze op een *zelfstandige* wetenschap te zijn; staat ze om in een geestelijk photografie apparaat; en is ze niet waard aan de Academie onderwezen te worden.

Edoch, en dit is het slimst, Dr. Meyboom laat zich door de bewegelijkheid niet *der* Encyclopaedie, maar van *zijn* Encyclopaedisch inzicht, zóóver meesleepen, dat hij zelfs niet tegen *fraude* waakt.

Hij erkent toch niet alleen, dat er in het voorwerp der Encyclopaedie, d. i. in de theologie, golvingen en stroomingen zijn waar te nemen, maar heeft er evenmin iets op tegen, zoo men hem voor het *echte* een geheel ander voorwerp in de handen stopt, mits er de naam of het etiket van Theologie maar op blijve staan.

Wat hij toch Theologie noemt, *is* geen Theologie, maar een *nabootsing* er van.

Maar wat nood!

Voor dezen onzen Encyclopaedist levert dit geen oogenblik bezwaar op.

Hij heeft zijn photografie-toestel.

Dat toestel werkt.

En het beeld, dat hij op zijn collodionplaat opving, is hem de Encyclopaedie van zijn Theologie.

CONCERTBEZOEK (6).

Onze zeer ernstige grief tegen het gewone concertbezoek zal thans wel geen geheim meer zijn.

Ze is hierin gelegen, dat het programma voor deze concerten, bijna zonder uitzondering, in gereedheid wordt gebracht door mannen of vrouwen, die zich geen oogenblik rekenschap gaven van den invloed, die de uit te voeren compositiën oefenen zullen op de stemming *van het hart*.

Er wordt bij de opstelling van deze programma's alleen gevraagd, of de te geven stukken in trek zijn; of ze aan de eischen van het muziekale schoon voldoen, en of ze onder het aesthetisch hooren weelde aan ons gevoel schenken.

Al naarmate het gehoor is, dat men verwacht in de stad of op het dorp, waar men optreedt, wordt de reeks stukken, of ook wordt het concerto genomen uit deze of die school, van dezen of genen meester, van een lager of hooger graad van moeilijkheid.

Ook wordt er op gelet, dat de gekozen stukken in harmonie zijn met de beschikbare muziekale krachten.

En eindelijk is het niet minder een punt van zorge voor wie uitkiest, dat de stukken in hun onderlinge volgorde op elkaar passen en niet met elkaar vloeken.

Kortom, op alles wordt gelet, alleen niet op het feit, dat voor iemand met dieper muziekalen zin een goed uitgevoerde symfonie *door zijn hart* gaat; in de wereld der tonen geboren, maar uit het menschenhart ontvangen is; en juist daarom tot geen menschelijk hart kan doordringen, of het trekt dat hart in wat de Duitschers *Mitleidnschaft* noemen, zoo wel in wat drukt als bij wat ophefr.

En staat het alzoo geschapen met hen, die de programmata in gereedheid brengen, precies zoo staat het ook met wie het concert bezoekt.

Gelijk we telkens opmerkten, spreken we hier niet van die velen, die het concert maloopen zonder er het talent voor te bezitten, alleen om maar uit te gaan; om in een gezochte omgeving te komen; of hoogstens om een wiegeling van het zinlijk gehoor in een melodieuse golving van tonen.

Voor wat we thans bespreken, is er alleen sprake van de serieuse concertbezoekers, d. z. de mannen en vrouwen, oud of jong, van wezenlijk muziekalen zin, en die deswege in staat zijn een rijke, diepzinnige compositie met het oor als te proeven en meê te doorleven.

En nu leert de ervaring, dat ook deze concertbezoekers, o, soms zoo over-kieskeurig zijn; maar dat de quaestie van de invloeden, die op hun hart zullen werken, bij het opmaken van hun rekening, nooit meêtellen.

Bijna ieder fijner concertbezoeker heeft zijn lievelingscomponist; ze dweepen met het eene stuk en staan critisch tegenover het andere; kortom ze zien een program in met veel ernstiger oplettendheid, dan de fijnst proever het menu van het festijn, dat hem wacht.

Maar, olschoon hierbij op alles gelet wordt, en soms de dwaaste grillen meespreken, is er bijna niemand, die merkt op dat hart, waarin de uitgangen des levens zijn.

Om het *oor* wordt de *ziel* vergeten.

Ja, meer nog, ter nauwernood denkt men er aan, dat het hart eene der factoren is, waardoor het diepe genot tot stand komt; dat er, zonder het menschelijk hart, geen compositie van hooger orde denkbaar zou zijn; en dat er evenmin, zonder de medewerking van het menschelijk hart, uit den vollen rijkdom eener compositie kan worden genoten.

Was nu die wereld van het hart, waaruit de eindelooze wisseling van aandoeningen en gevoelens en gewaarwordingen en innerlijke worstelingen en heiligen jubel zich in de tonenwereld overgieten, om door die tonen gegrepen en architectonisch tot één kunstig gebouw ineen te vlocien, *heilig*, zoo zou ook de invloed, dien ons hart van deze compositie ondergaat, nooit anders dan een zuiverende, louterende uitwerking hebben.

Dit is echter *niet* zoo.

Elk onwedergeboren hart geeft een ten deele valschen toon; en zelfs bij de wedergeborenen is geen enkele toon van zijn hart onbevlekt.

Nu zijn er componisten, die in de tonenwereld den stroom van het hart laten uitgaan op kleiner schaal, in detail, meer persoonlijk dan generaal, en die hierdoor de macht bekwamen, om zuiverlijk uit hun persoonlijk hart in de tonenwereld te ademen.

Maar anders is dit juist met de groote,

vooral met de classieke componisten. Deze toch zijn geïaspireerd; wat zeggen wil, dat ze onder de machtige golvingen van het menschelijk hart, nu niet in persoonlijken, maar in generalen zin, als bedolven worden, onder duiken, en dan weer boven komen.

Van hen gaat dus in de tonenwereld een ademen der ziele uit, doch dat niet beperkt en persoonlijk is, maar tonenuiting geeft aan de geestelijke stroomingen, die in een bepaald tijdperk, door het menschelijk hart en geheel de wereld van het menschelijk leven gaan.

Ze vertolken die stroomingen niet, maar ademen ze uit, tot hun adem stolle in hun composities, en uit die composities opgesmolten, straks in uw hart indringen.

En daardoor nu juist wordt de classieke muziek, waar ze uiting geeft aan een *verderfelijke* strooming in het menschelijk hart, een der machtigste middelen, waardoor „de geestelijke boosheden in de lucht" op de keurigste talenten van hun tijd inwerken.

Bij Meijerbeer, in het revolutionaire tijdperk heeft een ieder dit gevoeld. Bij Wagner gispte Liszt dit, en uit den strijd, voor en tegen hem gevoerd, blijkt genoeg de antithese. Over Beethoven aarzelen velen nog, omdat de reuzenworsteling van zijn muziekalen geest nog uit de suivérder gewaarwording opkwam.

Maar hoe men ook over meer dan één van deze Maëstro's oordeelen moge, ja ook al stelt men architectonisch een schadelijk componist hooger, uit alles neemt het feit niet weg, dat ook in deze machtiger muziekale composities een geest woont, en dat die geest door en uit en onder deze composities macht over het menschelijk hart erlangt.

Beproeft de geesten of ze uit God zijn, want vele schadelijke geesten zijn uitgegaan in de wereld, geldt ook, en helaas maar al te zeer, van de wereld der tonen.

Ook al geven we dus toe, dat zulk een uitvoering zulk een sterk effect op uw hart niet van eens hooren kan erlangen, ook niet van twee maal, toch vergete men niet, dat, wie in een diepe compositie muziekaal inleven wil, niet rust eer hij ze tien en twintig maal hoorde, ze zelve bestudeert en er zich inwerkt, en door een macht als van een Delila verlokt, niet kan rusten, eer hij zijn hart geheel onder de macht dier compositie gevangen heeft gegeven, eenvoudig wijl hij eerst als gevangen man volop geniet

KUYPER

WEGGEJAAGD.

Buitengemeen onverkwikkelijk is het treurspel dat dezer dagen te Amsterdam in de Oud-Gereformeerde kerk van Van den Oever is afgespeeld.

Van den Oever had met zijn kerkeraad den heer Ozinga als tweede predikant aangesteld, en deze had allengs zijn invloed doen strekken, om het volk dat in deze kerk saamkomt, meer in normale Gereformeerde paden te leiden.

Maar dit schijnt den hoogst excentrieken Van den Oever niet naar den zin te zijn geweest, en dit deed hem besluiten den heer Ozinga onschadelijk te maken.

Een nietig geschil over de vraag, of het raadzaam was, den Heere Curistus als onzen Broeder toe te spreken, wierp de vonk in het kruit. Van den Oever besloot nu door te zetten. De halve kerkeraad ging met hem, de andere helft met Ozinga meê. Het kuddeke splitste zich. Van den Oever riep de politie te hulp. En zoo werd Ozinga buiten de kerkdeur gezet.

Dat komt er nu van, zoo men de eerste beginselen der Gereformeerde kerkregeering opzij zet, als kerkje's op zichzelf gaat staan, en dus geen meerdere vergaderingen van *zedelijke kracht* heeft, om geschillen bij te leggen, of c. q. recht te doen

In zulk een kerkje concentreert zich natuurlijk alle officieele macht in één man. Zulk een man weet het beheer van de bezittingen der kerk wel zoo te regelen, dat hij altoos het heft in handen houdt. En wel is er dan nog een kerkeraad, maar als het er op aankomt blijkt duidelijk, dat deze kerkeraad niet het minste kerkelijk plichtbesef heeft, aan handen en voeten gebonden ligt, en springt zoodra het *factotum*, in dit geval Van den Oever, zijn wil door wil zetten, en niet allen bereid zijn hem te volgen.

Het vlugschrift *Weggejaagd*, waarin de heer Ozinga deze zaak mededeelt, en dat bij den uitgever De Die verscheen, biedt dan ook alles behalve een verkwikkelijke literatuur.

Haast schaamt men zich er over, dat dat alles zoo kan toegaan, onder de valschelijk geheschen Gereformeerde vlag.

Toch heeft de lezing van dit vlugschrift het goede effect, dat men van het ongeoorloofde en onhoudbare van dit erger dan independentistisch drijven, volkomen overtuigd wordt.

Ook de heer Ozinga zal nu van achteren zelf wel gevoelen, dat betere bestudeering van het Gereformeerde kerkrecht hem zou weerhouden hebben, om ooit in zulk een onhoudbaren kerkelijken toestand in te gaan, en hem al dit leed zou bespaard hebben.

KUYPER.

Uit de Pers.

Het is niet zonder belang uit Ozinga's brochure de bladzijden over te drukken, waar hij mededeelt, hoe het in den dusgenaamden kerkeraad van Van den Oever toeging

We lezen dienaangaande op blz. 9—15:

Daarop volgde Maandag 7 November eene kerkeraadsvergadering. Nu een kleine intermezzo. Sinds ik de gemeente diende — juni 1884 — kwamen elken Maandag in de kerkekamer de heeren Van Oosteroom, scriba, de diakenen van Boven en Abcouwer (doch deze sedert twee jaar) en ook mijn persoon. Dan werden de collecten geteld, uitbetalingen gedaan administratie gehouden over alles wat de gemeente aangaat, enz. Van Oosteroom bediende het sedert 1881 met de grootste trouw en stipste eerlijkheid, wat door alle daarbij betrokken personen erkend wordt. Op den eersten Maandag in de maand begonnen wij daarmede om zes ure, teneinde de administratieve zaken vóór kerkeraadsvergadering uit den weg te hebben. Dus kwamen wij 7 November op het gewone uur (6 uur). Er bevonden zich toen in de consistoriekamer: C van Boven en U. Freese een diaken die sedert Januari in den kerkeraad zit. De kast werd opengemaakt en ook de binnenkast, waarvan Van Oosteroom, Abcouwer en ik, ieder een verschillenden sleutel dragen, maar de kas en het archief waren — verdwenen. Waarheen?.... dat konden wij slechts gissen. 1) Daarop begon de vergadering Het gebed voor den kerkeraad werd gelezen, en daarna de door den kerkeraad geplaatste advertentie, waarna hun allen en ook mij gevraagd werd of wij het hiermede eens waren. Op het uitgesproken „ja" werd door v. d Oever gezegd: ik verklaar jelui vervallen van de Oud Gereformeerde gemeente en Ozinga van zijn ambt als predikant Ik moet nog opmerken, dat alle ouderlingen, een diaken en een oud-diaken aan mijne zijde stonden, en dat v. d. Oever twee leden van de gemeente had medegenomen, die nog nimmer zitting in den kerkeraad hadden en ik vroeg: Wat moeten die mannen hier? Antwoord: Dat is de nieuwe kerkeraad. Dat is volgens de Dordtsche Synode De lezer beoordeele dit.

Ik vroeg verder: Meent gij dat dit ontslag van mij wettig is? Ja, zegt v. d. Oever, je bent rechterlijk en jurisch ontslagen 2) Toen ontspon zich een debat dat ik niet kan mededeelen en ook voor het publiek van geen belang is. Alleen de hoofdzaak moet men weten; die is: dat diaken Freeze mij toevoegde: Gij zijt een doode man. God heeft u nog nooit tien minuten verootmoedigd anders moest je je oogen niet durven opslaan. Gij mist elke bekwaamheid tot leeraar en zijt er nooit toe geroepen. Gij brengt met uw leer het volk op een dwaalspoor en ieder oogenblik in uw preeken tast gij het volk (Gods?) aan. Leer! daar kon ik het mede doen vindt gij het niet? Mijne bemerking hierop was, dat ik mijn ontslag niet aannam en predikant bleef bij de Oud Gereformeerde kerk.

Toen stelde van den Oever voor, om mij het te laten, maar, zeide hij een offer moet er vallen, dan moet die schoenmaker (van Oosteroom) en die groenteboer (Abcouwer) er uit en dan doe ik het om Ozinga. De twee genoemde mannen stonden op en zeiden: Nu dan leggen wij voor ds. Ozinga onze posten gaarne neder. Ik stond op en zeide tegen van den Oever: Dan zal ik blijven bij uwe gratie? Die wijs ik af. Ik heb geen kwaad gedaan en dus geen gratie noodig en ook zullen die twee mannen er niet uit met hun wil ik staan of vallen. Van den Oever trachtte toen twee onderlingen over te halen naar zijne zijde, dat hem niet gelukte en zeide eindelijk: Nu, is de Heere God, dan volgt gij mij, en is die Baal (God), op mij wijzende, dan volg hem na! Eindelijk scheen de man toch te gevoelen, dat het zoo niet ging en stelde toen voor zelf te reitreeren Daar kwam zijne partij echter tegen op. Toen zeide hij: Nu hokt het; Ozinga neemt zijn ontslag niet aan, doe jelui dan een voorstel. Ik zeide: Welnu, gij hebt wel vijf en twintig maal voorgesteld om de kerk aan de Overtoom te hebben, en ik de kerk in de Vijzelstraat, laten wij dat dan doen. Nu was het antwoord: geef dan maar zwart op wit. Des anderen daags vergaderden wij maakten een stuk, inhoudende de bepalingen hoe de kerkeraad de kerk wilde aanvaarden: dat werd Vrijdag 11 Nov. ingeleverd, en Maandag 14 November werd weder vergaderd om daarover te besluiten. Toen werden wij verzocht het allen te onderteekenen en was de afspraak: dan zou vóór 1 December de zaak maar afloopen, en de predikbeurten bleven dus voorloopig geregeld gelijk zij waren.

Daarop kreeg ik 16 November het volgende briefje: 3)

16 Nov 92

Ds M OZINGA

Wil U Oosteroom en Abkouwer vragen om zondagmorgen a. k. niet de Kerk dienst waartenemen! in de Vijzelstraat maar wel aan de Overtoom

Om onaangenaamheden voor te komen, waar 1 1 zondag avond een begin vertoonden komen ze na gewaarschuw toch! Dan zal ik hun den dienst weigeren met of zonder kracht

U d

A v d OEVER

Daar verschijnt het *Predikbeurtenblad* voor Zondag 20 November en daar lees ik (ik gaf altijd de beurten op) dat voor den predikdienst op Donderdagavond ik geschrapt ben, en v. d. Oever in mijne plaats zal optreden Na onderzoek bleek mij dat v. d Oever dit eigendunkelijk had gedaan. Met verlof van den kerkeraad kondigde ik dat 20 November af. Daar kom ik 's avonds in de Vijzelstraat en hoorde dat v. d. Oever, die inmiddels had afgekondigd, dat Ozinga 's avonds voor het laatst zou preeken, Dinsdagsavonds mijne catechisatiën zou waarnemen, omdat ik de jeugd niet goed onderweest, want ik leerde uit Doedes. 4) Dat wist ik echter niet toen ik den kansel beklom. Ik bediende den H. Doop en preekte over Zondag 9 En waren echter gekomen de drie diakenen van v. d. Oever. Dat dit niet zuiver was begreep ik, maar wat het beduiden moest, begreep ik niet. Later kwam ik alles te weten, ook dat v d. Oever 's morgens verslag had gedaan waarom hij de kas zelf in bewaring had genomen enz, tevens dat hij voor mijne beurten op Zondag 27 November al iemand had afgekondigd dien hij besteld had zonder dat ik van iets wist. Ik ging naar huis en vond toen Maandagochtend 21 November, 7 uur, in mijn brievenbus het volgende stuk:

NIEUWER AMSTEL EN AMSTERDAM, den 17 Novb: 1892.

Aan den Heer M. Ozinga.

Mijnheer!

De kerkeraad der Oud gereformeerde gemeente te Amsterdam en Nieuwer Amstel, maakt U met deze bekend:

Uwe onzuivere prediking niet naar de duidelijke letter van Gods Woord Gal: 5 v: 9 en 10.; Filip 1 v: 16a 1 Tim 6 v: 3 en 4 5 moeten wij naar Gods woord handelen Titus 3 v: 10 —

Gij zijt menigmaal vermaand in het bijzonder en in de kerkeraad volgens Mat 18 doch gij hebt U openlijk in uw *recht* gesteld in de Courant »Herout" 770.

Gij hebt bekentenis uwer dwaling gedaan in het openbaar Herout 772, dit hebt gij *weer* weersproken door in te stemmen met een valsch geplaatst schrift, door de afgevallen kerkeraadsleden in de Heraut 774, alzoo in de wereld ergernis gegeven, en God en de gemeente beledigd en onteert.

Waardoor ons doel is 1 Cor 5 v: 7a bij het de 3 formulieren van eenheid sedert langen tijd geschonden en verbroken als geen *één* maar *twee* gemeenten gemaakt tegen Gods woord 1 Cor: 1 v: 10. Felip 2 v: 2 en om uwe afwijking duidelijke te doen inkomen, dat gij uw eigen vonnis hebt getekend om de kerk te huren tot scheiding der kerk en scheuring der Gemeente.

Alzoo *een* valsche prediker één die de wereld ergenis geeft in de Courant en een Scheurmaker, waardoor wij U den dienst opzeggen, de predikstoel der Oud Gereformeerde Gemeente uitzeggen en verbieden U in naam van den drie eenigen God de bediening der Sacramenten.

Dit is bekend gemaakt op de preekstoel Art 80 - 81. der Dortsche Synode 1618—19

De kerkeraad voornoemd.
A v d OEVER
C. VAN BOVEN.
U FREESE.
J STERK

Deze afzettingsbul?? is letterlijk overgenomen. Van de daarin genoemde menigvuldige vermaningen heb ik en de mede ondertekenaars van dit stuk er nooit eene vernomen. Tevens merke de lezer op, dat er besloten was dat mijne zaak zou afloopen met het plaatsen van mijne advertentie. V d Oever ging buiten zijn recht om zijne advertentie te plaatsen en nu verklaart hij, dat de kerkeraad door eene tegen advertentie, omdat hij dien laster voor zijne rekening niet wilde nemen, zichzelven van de kerk heeft afgescheiden.

1) Het spreekt van zelf, dat wij hier niet aan oneerlijke bedoelingen denken, maar toch wist ik toen reeds dat v d. Oever wilde waar maken, wat hij gezegd had: »Je zult er uit, al zal 't mij duizenden kosten."

2) Deze keurige combinatie is natuurlijk niet voor mijne rekening

3) Letterlijk overgenomen.

4) Ik gebruik op catechisatie voor kinderen beneden 16 jaar Doedes Bijbelsche geschiedenis, boven de 16 jaar het bekende Hellenbroek.

O.

Zoo ziet men waartoe zulk gezelschap-houden onder den naam van Kerk leidt.

Het is niets dan het meest naakte Independentisme.

KUYPER.

Officieele Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 9 Dec.)

Vergadering van de Classe Gorinchem gehouden den 3den Nov. 1892 te Gorinchem.

Namens de roepende kerk opent Ds. K. van Goor de vergadering.

Tot praeses voor deze vergadering wordt benoemd Ds. Van Goor tot vice-praeses Ds. Engelberts tot scriba Ds. Stuijter.

Naar aanleiding van de acta der vorige vergadering deelt de praeses mede:

a. dat de Classe Dordrecht haar voorstel omtrent de kerken van Giessen Oud- en Nieuwkerk, Ottoland en Molenaarsgraaf heeft ingetrokken;

b. dat 't verzoek van de kerk te Vuren niet is aangenomen door de Provinciale Synode van Gelderland;

c. dat 't advies door de kerk van Gorinchem B de vorige maal ingewonnen ten goede geleid heeft.

Een bericht over ineensmelting van de kerken te Gorinchem wordt met blijdschap ontvangen en goedgekeurd.

Na het afdoen van eenige huishoudzaken, en het regelen van consulentschappen en vacaturdiensten, worden de broeders Ds. Van Goor en ouderling W. Scherpenzeel belast met de samenstelling van een Visitatie-reglement hetwelk aan het oordeel van de volgende vergadering zal worden onderworpen.

De kerk van Leerdam zal de volgende vergadering samenroepen — die gehouden zal worden den 2den Februari 1893 D. V.

De vergadering wordt door den praeses met dankzegging gesloten.

Verslag van de Classis Tholen, gehouden den 3 Nov. 1892,

Alle kerken der Classis waren vertegenwoordigd, sommige door een Diaken, aan wie ook nu een keurstem werd verleend.

Eene Acte van ineensmelting der kerken A en B te Bergen op Zoom werd voorgelezen en goedgekeurd. De goede verstandhouding aldaar werd met blijdschap vernomen.

Verslag werd gedaan van de Prov. Synode Bergen op Zoom werd weder aangewezen als roepende kerk voor de volgende vergadering.

Op gewone wijze werd de vergadering geopend en gesloten.

Kort Verslag van de vergadering der Classis Middelburg 8 November 1892. te Middelburg.

Door Ds. De Jager is de vergadering geopend.

In het moderamen zijn gekozen, tot praeses Ds. v. d. Hoorn, tot scriba Ds. De Wolf, tot assessoren Ds. De Jager en Ds. Gommer.

De korte predicatie te houden door Ds. v. d. Velden, kan wegens de vele werkzaamheden der vergadering niet gehouden worden. In de eerste plaats worden een drietal ingekomen stukken met klachten uit een drietal kerken behandeld.

Na de behandeling van een aantal rapporten, komen verschillende voorstellen aan de orde

Aan de Geref. kerk van Grijpskerke wordt de voorloopige goedkeuring der Classe gegeven op de aldaar tot stand gekomen samensmelting der beide kerken.

Op de vraag van Serooskerke (A): of kinderen van ouders, die geen van beiden tot eene Geref. kerk behooren door ons mogen gedoopt worden, bestaat geen groot verschil in den boezem der vergadering

Ds. Oosten zal namens de vergadering op dit punt het advies inwinnen van een der hoogleeraren aan de Theol. School en even zoo van een der hoogleeraren aan de Vrije Universiteit.

Op de vraag van diezelfde kerk: kan het bezwaar opleveren, als men den H. Doop toedient vóór den Dienst des Woords antwoordt de vergadering, dat het aan het oordeel van elke kerk wordt overgelaten. of er vóór of na den Dienst des Woords zal worden gedoopt.

Op de vraag van diezelfde kerk, of er niet gelet moet worden op zuivere uitgaven van onze formulieren, waarin bijv. in de laatste vraag van het Doopformulier niet gevraagd wordt: »of gij niet belooft en u voorneemt" maar »of gij niet belooft en voor u neemt" antwoordt de vergadering met de kerken op te wekken om te zorgen voor zuivere uitgaven der formulieren.

De regeling van het onderzoek volgens art VIII zal op voorstel van Middelburg (C), op de Provinciale Synode worden gebracht.

Op eene vraag van Middelburg (A): is eene kerk verplicht eene attestatie aan te nemen van iemand, die des Zondags werkzaam is? antwoordt de Classe: krachtens het kerkverband der Gereformeerde kerken behoort een ieder, die met attestatie uit eene andere Geref. kerk, die met ons in kerkverband leeft, inkomt, toegelaten te worden tot de kerk bij welke hij zich aanmeldt. Schendt hij den sabbath, dan moet hij daarna kerkelijk behandeld worden, teneinde hem tot bekeering te brengen.

De kerk van Veere zal de kerken voor de volgende vergadering saamroepen.

De voorzitter spreekt namens de vergadering aan Ds. Wolf hartelijke woorden toe, met het oog op diens aanstaand vertrek uit deze Classe.

Kort verslag van de Class. verg. te Heerenveen 30 Nov. '92.

Ds. Westerhuis opent de verg. met gebed, en geeft het presidium over aan Ds. Brouwer.

Bovendien zijn ter verg. een drietal Deputaten Syn. Prov. ter assistentie bij het peremptoir onderzoek van Candid. Koppe. beroepen predt. te Idskenhuizen.

Het examen in de gestelde vakken loopt bevredigend af en met algemeene stemmen word genoemde broeder tot de H. Bediening toegelaten.

Twee van de vier kerkvisitatoren doen verslag. Hetzelfde doen de Deputaten voor den arbeid in den Z. O. en W. hoek van Friesland, zoo dringend noodig en niet ongezegend.

De classis verneemt ook tot hare blijdschap, dat ook te Lemmer de kerken A en B zijn ineengesmolten en hecht hieraan hare goedkeuring

De vergadering wordt gesloten met dankzegging door Ds. Dijkstra.

Buitenland.

Frankrijk De kardinaal Lavigerie. De Fransche Roomsche geestelijkheid leed een groot verlies door het afsterven van den kardinaal Lavigerie. Hij was vooral in de laatste jaren een van de meest gevierde mannen die de Roomsche kerk bezit. Vooral maakte hij zich bekend door zijn strijd tegen de slavernij, gelijk die nog in de binnenlanden van Afrika gevonden wordt.

Lavigerie was uit nederigen stand geboren; als geestelijke der Roomsche kerk doorliep hij alle rangen, totdat hij in 1867 tot aartsbisschop van Algerie benoemd werd. Door velen werd hem van dien tijd af den titel van »apostel der menschelijkheid" gegeven. Voortdurend ging zijn protest uit tegen den slavenhandel, die nog altijd in Afrika gedreven wordt; hij voornamelijk dreef de Brusselsche conferentie door, waarbij vertegenwoordigers van geheel Europa den schandelijken handel in menschenvleesch in Afrika veroordeelden. Niet alleen stond hij met woorden de zaak der arme negers voor, maar een groot deel van zijne matige inkomsten besteedde hij, om zijne zwarte medebroeders te hulp te komen.

De Fransche liberalistische bladen hebben ook woorden van lof voor den man, die de eerste was onder de Fransche Roomsche geestelijken, om zich te buigen voor de republiek. Bij zekere gelegenheid, na den val van Boulanger, hield de kardinaal een toast op de Fransche republiek, terwijl hij een muziekcorps de bekende Marseillaise deed uitvoeren. De Fransche liberalisten, die tegenwoordig aan de regeering zijn, verheerlijken Lavigerie als een wijs raadgever van Leo XIII. Maar aan de andere zijde weet men ook te zeggen, dat de Algerijnsche kardinaal wel ten slotte op 84-jarige leeftijd zich verzoend heeft met de republiek, maar dat hij te voren den graaf van Chambord aanzette om de republiek omver te werpen en zichzelven de kroon op het hoofd te zetten.

Zeker is het dat de verzoende houding die de Fransche geestelijkheid tegenover de republiek heeft aangenomen, de Roomsche kerk in Frankrijk niet in eene betere conditie heeft gebracht. Immers konden sommige leiders der Roomschen zich niet in de zwenking naar de republikeinsche instellingen vinden, zoodat er verdeeldheid in het Ultramontaansche leger ontstaan is. Van die verdeeldheid weten de leiders in Frankrijk goed gebruik te maken, zoodat men tegen de Roomsche kerk zich nog vijandiger betoont, dan te voren ooit het geval is geweest. Wanneer de Roomsche curie de menschenkennis bezat, die haar gewoonlijk wordt toegeschreven, dan had zij dit moeten voorzien. Wat dan de Paus bewoog om het sein van onderwerping aan de republiek te geven? Het ideaal van Leo XIII is nog steeds altijd dat van Pius IX, de herstelling van de wereldlijke macht van den paus. Omdat de Italiaansche regeering, door Bismarck's en Crispi's beleid, met Duitschland en Oostenrijk samengaat, zoekt de paus steun bij Frankrijk, tegen hetwelk het drievoudig verbond gericht is. Doch sedert Bismarck's aftreden is de zaak veranderd. De Fransche regeering zoekt weder banden van vriendschap met Italië aan te knoopen, en vindt daarbij steun bij niemand minder dan bij Crispi, die zich onlangs te Palermo zeer ten gunste van Frankrijk uitliet. Crispi is wel niet aan de regeering, maar zoekt toch weder aan het roer van zaken te komen.

Bekend is het dat Lavigerie het denkbeeld van »gewapend missie" voorstond, tegen het woord Gods: »niet door kracht, niet door geweld, maar door Mijnen Geest zal het geschieden." Wel moet gezegd dat de overledene niet door middel van geweld van wapenen de Roomsche leer aan de arme negers wilde opdringen; neen door zijn broederschap van de »Sahara" wilde hij de gruwelijke mishandeling zijner natuurgenooten, desnoods met geweld, te keer gaan om te gelijk ook aan die ellendigen te brengen, wat hij voor het Evangelie hield Een der warmste voorstanders van zijn denkbeeld, de kapitein Jacques, is bij zijne pogingen om de voor de Roomsche kerk en de beschaving in het zwarte werelddeel met geweld van wapenen te strijden, omgekomen.

Groote toebereidselen zijn gemaakt om de overledene kardinaal te Carthago met praal en pracht ter aarde te bestellen. Lang voor zijn dood had men de graftombe voor hem gereed gemaakt.

Het kan niet ontkend worden dat Lavigerie zich heeft doen kennen als een man, die met woord en daad streed voor ongelukkigen die straffeloos vertrapt werden en nog worden.

Duitschland. Strijd tegen Harnack. Het kan haast niet anders, dat de zaak van Harnack nog steeds de harten en ook de pennen in beweging houdt. Het is dan ook geen geringe zaak dat het blijkt dat in de persoon van prof Harnack de school van Ritschl reeds zoover op den weg der ontkenning gekomen is, dat driestweg gezegd wordt, wij kunnen een deel van de geloofsbelijdenis der XII artikelen niet meer beamen. Een Duitsch kerkelijk blad schrijft: »Moet het ons niet pijnlijk aandoen en angst aanjagen, dat een deel onzer broeders, die met ons op hetzelfde geloof gedoopt zijn en belijdenis des geloofs aflegden, welke ten deele een openbaar leerambt op zich genomen hebben, met de verplichting om de jeugd volgens de Evangelische belijdenis en den inhoud der Heilige Schriften dus ouden en nieuwen verbonds, te onderwijzen, die zeggen dat zij belijden dat Jezus Christus onze Heer en Heiland in leven en sterven is, — plotseling verklaart dat het eene voor de wetenschap uitgemaakte zaak is, dat het oudste West Europeesche symbool den inhoud van het oorspronkelijke belijdenis van de kerk niet wedergeeft, en daarom den naam van herkenningsteeken der Christenen onder elkander, niet verdient, dat in het bijzonder de uitspraak over de ontvangenis en geboorte Christi niet tot het apostolisch Evangelie behoort en dat daarom elk historisch ontwikkeld geloovige daaraan aanstoot moet nemen?

Dat zijn geen uitingen van het ongeloof, dat het Evangelie en zijne eischen ten allen tijde tot eene dwaasheid geweest is; ook niet uitingen van eene nieuwe godsdienstige ervaring of van eene origineele intuisie, die onder den invloed van het Evangelie geboren, zich gerust tot het voor godsdienstige indrukken vatbare hart wenden kan, met de noodiging toe te hooren om dan iets dergelijks te aanschouwen en te beleven.

In beide gevallen had de Evangelische Christenheid geen reden om zich bezorgd te maken, en evenmin behoefden zij zich bezwaard te gevoelen, wanneer bedoelde uitdrukkingen, uitsprak waren van de aan de Schrift gebondenden conscientie en het resultaat van eene onwedersprekelijke uitspraak van de opperste oorkonde van ons geloof Want verheugt zij zich in haar geloofsbelijdenis als met de Heilige Schrift overeenkomende, zoo kan zij zich niet aan den eisch ontrekken, de formuleering der belijdenis naar de Heilige Schrift te beteren. Wij hooren echter veel meer waar de eene historische critiek, die haar onderzoek afgesloten heeft en van hare resultaten zoo zeker is, dat zij de haar wedersprekende getuigenissen der Schrift als ongeloofwaardig ter zijde stelt en door mededeeling van hare uitkomsten, datgene aan den geloovige zoekt aanstootelijk te maken, wat hem buiten die critiek nooit tot een aanstoot geweest is."

Ook wijst het blad er op, dat Harnack zeer inconsequent is, door te leeren dat het zijn doel niet is om het apostolisch symbool afgeschaft te krijgen. Zoo spoedig als de uitspraken van Harnack historische zekerheid krijgen, moeten ook de XII artikelen uit de liturgie en de catechese der protestantsche kerken verdwijnen. Niet alleen geloovigen die historisch ontwikkeld zijn, gelijk Harnack meent, maar alle geloovigen moeten eene belijdenis hebben die niet anders dan zuivere waatheid bevat.

Wij deelen dit niet mede om daarmede te betuigen, dat wij omtrent de wijze waarop tegen Harnack strijd gevoerd wordt, eens zijn, integendeel meenen wij dat tegen het bovenstaande veel op grond der Schrift is in te brengen, maar om te doen zien, welk een strijd op dit oogenblik in de Evangelische kerk van Duitschland woedt.

Als een staalije hoe de polemiek gevoerd wordt, deelen wij nog mede, dat professor Ziegler van Straatsburg, die zijn collega Harnack een handje wilde helpen, in een brochure, de bekende uitdrukking van Luther aanhaalt: Een christenmensch is een heer over alle dingen en daarom ook over de apostolische geloofsbelijdenis." Daartegen voert een bestrijder van Harnack aan, dat de Straatsburger hoogleeraar de woorden »door het geloof" eenvoudig weglaat, en dat hij de tweede uitspraak van den hervormer over het hoofd ziet: »en door de liefde een knecht aller dingen ook van de apostolische geloofsbelijdenis".

Zwitserland. Te Lausanne kwam van 8—10 November de Synode van de landskerk samen. Voornamelijk had deze vergadering zich bezig te houden met de vraag met welk formulier nieuwe lidmaten in de gemeente zouden worden opgenomen. Het oude formulier behelsde o. a. de uitdrukking dat de nieuwe leden »den duivel en zijn werken, de wereld en hare begeerlijkheden, (convoitises) hadden te ontvlieden." Dit geschiedde dan aan den vooravond van den dag waarop de jongelieden zich, in de wereld begeven, namelijk allerlei publiek vermaak gaan bijwonen. Men gevoelde dat het eene komedievertooning is, de jongelieden te laten beloven de wereld te ontvlieden, en te weten dat zij na hunne belijdenis juist de wereld zullen ingaan. Het kwam er nu maar op aan, om iets voor hetgeen men wilde schrappen in de plaats te stellen. Hij die omtrent dit vraagstuk moest dienen van advies, de predikant Loes van Lausanne, beweerde dat het gebruikelijke formulier veel te dogmatisch en te intellectualistisch was, d. w. z. dat het te zeer leerstellig klinkt en te veel tot het verstand spreekt, en dat het oude, verouderde uitdrukkingen bevat, die niet meer in het kader van den tegenwoordigen tijd passen Hij stelde voor, dat de bevestigende leeraar den nieuwen leden, de twaalf artikelen zou voorlezen en daarna het formulier waarbij men verklaart zich bij de kerk te voegen. Tot hiertoe sprak een van de nieuwe leden dat formulier in naam van al de anderen uit. Dit leverde vele nadeelen op, want soms bleef de schuchtere jongeling steken, soms verstond niemand iets van hetgeen de opzegger zeide, terwijl zij die het niet behoefden op te zeggen, er niet op letten enz. Daarom moest de dienstdoende predikant het formulier lezen, daarna ieder der nieuwe leden bij hun naam noemen en deze dan met een: »Ja, met Gods genade" antwoorden. Vooraf moest hun de vraag worden voorgelegd of zij hiermede het verbond dat in den doop met hen opgericht is, voor hunne rekening namen. Tevens zou door het doen van die vraag een einde gemaakt worden aan den strijd of ongedoopten al dan niet in de gemeenschap van de kerk konden worden opgenomen, eene quaestie, die vooral in Zurich reeds lang om oplossing roept. In steden waar vele nieuwe leden aankomen, zou ieder nieuw lid zich door den predikant zijner keuze kunnen laten bevestigen.

De commissie van advies omtrent dit vraagstuk, ging van de gedachte uit, dat aan de nieuwe leden geen vragen mogen gedaan worden, wier leerstelligen inhoud zij niet verstaan, en ten deele ook niet verstaan kunnen; daarentegen moest den nadruk gelegd worden op de noodzakelijkheid van de genade Gods tot zaligheid Men moest den jongelieden als het ware geen eed en geen belijdenis van dogma's die men op dien leeftijd niet begreep, vragen, maar slechts de verklaring dat men begeerde »met Gods genade tot deze kennis te geraken"

De predikant Kohler wilde bij de oude praktijk blijven, hoewel met eene wijziging, doch niet velen vielen hem bij. Andere leeraars als Peyrollaz wilden geen bindende belofte door de nieuwe leden laten afleggen, omdat zij wel als »geroepenen" maar niet als »uitverkorenen" waren te beschouwen. Men moest de jongelieden vragen »of zij in de kerk blijven wilden, om eens tot het geloof te geraken?" De meeste sprekers waren het met de commissie van advies eens, dat er geen pressie op de conscientie der nieuwe leden mocht worden uitgeoefend.

Nu kwam de strijd over de apostolische geloofsbelijdenis De hoogleeraar Pachaud van de Theol faculteit te Lausanne opende de discussie over dit onderwerp. Volgens Zijn Hoogeel. waren de XII artikelen een eerwaardig document, maar de inhoud moest voor meer Katholiek (Roomsch bedoelde de spreker) dan Gereformeerd gehouden worden, wijl er niet in voorkomt dat de zonden door genade vergeven worden. Ook achtte hij dat het voorlezen van dingen, die min of meer legendarisch waren, als bijv. de nederdaling ter helle, niet noodwendig of geheel overbodig. Het is voldoende, dacht hij, dat in de Liturgie voor den Zondag de beteekenis van dit stuk duidelijk gemaakt wordt Hierin werd hij wedersproken, door er op te wijzen dat de XII artikelen, de band van eenigheid is, die alle Christenen te samen houdt. De predikant Chapuis wees op Duitschland, waar de XII artikelen minder een grenssteen, tusschen rechtzinnigen en ketters, dan wel een steen des aanstoots is. Toch moest worden toege-